

УДК 316.354:351/354 :373.6:36

Соціологічне дослідження як необхідний елемент освітнього аудиту вищого навчального закладу

В.В. ГОРБОВ

Київський національний університет ім.Т.Шевченка, м. Київ, Україна, E-mail: vladssa@yandex.ru

Авторське резюме

У статті аналізуються передумови та актуальність виникнення освітнього аудиту в Україні. Відзначається обмеженість одержуваної інформації при використанні стандартів якості як єдиної основи аудиту. Внаслідок чого акцентується необхідність удосконалення механізму освітнього аудиту шляхом розширення його методичного базису соціологічним інструментарієм. Наводяться результати емпіричного дослідження якості освітніх послуг у ВНЗ України. На підставі отриманих результатів соціологічного дослідження доводиться доцільність використання соціологічних методик у рамках проведення освітнього аудиту ВНЗ. Акцентується увага на тому, що застосування міжнародних та національних стандартів якості для оцінки та співставлення документації і процесів функціонування організації є невід'ємною складовою аудиту. Однак соціологічні дослідження, як доведено у статті, дозволяють отримати показники, що не входять до стандартів, але постають дуже важливими для отримання комплексної інформації щодо оцінки ефективності функціонування ВНЗ. Таким чином, в рамках роботи, на емпіричному та теоретичному рівнях актуалізована соціологічна складова освітнього аудиту ВНЗ, яка дозволяє суттєво розширити обсяг і якість отриманої інформації, що, у свою чергу, позитивно впливає на ефективність коригувальних дій на основі аудиту.

Ключові слова: стандарти якості, якість освіти, оцінка якості освіти, освітні послуги, діагностика, соціальне управління, освітній аудит.

Sociological research as a necessary element of the educational audit of higher education institutions

V. V. GORBOV

T. Shevchenko national university of Kyiv, Kyiv, Ukraine, E-mail: vladssa@yandex.ru

Abstract

In this article background and topicality of educational audit in Ukraine are analyzed. Limitation of the received information when using the quality standards as uniform basis of audit is noted. Thereof necessity of improving the mechanism of educational audit by expansion of its methodical basis by sociological

© В.В. Горбов, 2015

tools is accented. Results of empirical research regarding quality of educational services in Ukrainian Higher Educational Institutions are given. On the basis of the received results expediency of using sociological techniques while carrying out educational audit is proved. The attention is focused on the fact that application of international and national quality standards is crucial for an assessment and comparison of documentation and therefore is an integral component of audit. However, sociological researches as it is proved in article, allow receiving indicators which aren't included into standards, but appear necessary for obtaining complex information on an assessment of efficient functioning of Higher Education Institution. To summarize, within the work the sociological component of educational audit of HEI at the empirical and theoretical levels is re-claimed. This allows to significantly expand the volume and quality of received information that positively influences efficiency of correcting actions on the basis of audit.

Key words: quality standards, quality of education, quality of education, educational services, diagnostics, social management, educational audit.

Постановка проблеми. Забезпечення й підвищення якості вищої освіти посідає одне з центральних місць в освітніх реформах нашої держави, виступаючи одночасно метою їх проведення й найважливішим критерієм успіху вживаних заходів. Дія ринкових механізмів, зростання конкуренції на ринку освітніх та науково-дослідних послуг на даний момент вимагає від вишів поліпшення якості роботи, посилення відповідальності як за власну діяльність, так і випускників. Саме якість освіти в сучасних умовах визначає конкурентоспроможність як самого університету, так і національної системи освіти в цілому. У цьому зв'язку відбуваються істотні зміни в управлінні діяльністю вищих навчальних закладів: акцент зміщується з організаційно-структурних питань на питання управління якістю освітнього процесу та пошуку механізмів, здатних її підвищувати.

Виходячи з європейського досвіду управління якістю освіти, у національній вищій школі актуальною стає соціальна оцінка та експертиза функціонування ВНЗ з метою запобігання надання неякісних послуг і загальної перевірки відповідності освітніх послуг запитам споживача, держави та суспільства. Відповіддю на ці запити постає імплементація та впровадження інноваційних механізмів і заходів, які впливають на якість вищої освіти в розвинутих країнах світу. Серед таких механізмів і заходів виокремлюються: професійні стандарти, створювані асоціаціями роботодавців; кваліфікаційні вимоги до випускників вищих навчальних закладів, що формуються галузевими об'єднаннями та фаховими асоціаціями; моніторинг ВНЗ і освітніх програм, здійснюваний рейтинговими агентствами; громадська акредитація ВНЗ, що впроваджується експертними агентствами тощо [3, с. 321]. До цього ряду органічно вливається освітній аудит як механізм управління та оцінки якості вищої освіти, що дає змогу поєднати внутрішнє й зовнішнє оцінювання її якості та уможливити повноцінне здійснення процедури громадської оцінки. Основу освітнього аудиту складають міжнародні та національні стандарти, у рамках яких на законодавчому рівні закріплюються індикатори оцінки та алгоритми проведення даного виду аудиту.

Однак, як зазначалося нами у попередніх доробках [4, с. 268-269], педантичне дотримання стандартів якості не завжди приводить до бажаних результатів. Так, англійський дослідник Дж. Роджерсон зазначає, що в стандартах серії ISO зроблений занадто великий акцент на документуванні та реалізації методик. При цьому не враховуються внутрішні й зовнішні аспекти функціонування конкретних освітніх установ і думка споживачів. Виникає необхідність використання не лише чітких показників, але і тих, які відображають загальні тенденції у сфері якості. У такому випадку використання аудиту тільки з метою сертифікації продукції не приносить дієвої користі.

Існуючі в національному науковому просторі варіанти проведення освітнього аудиту переважно ґрунтуються на оцінці стану критеріїв, прописаних в освітніх стандартах, без істотного обліку запитів і думок потенційних споживачів освітніх послуг. Звідси, на наш погляд, проблема підвищення ефективності освітнього аудиту полягає в недостатній апробації соціологічних методик у рамках проведення аудиту, що істотно звужує спектр одержуваної інформації і обмежує ефективність проведених подальших заходів.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед дослідників, що працюють над розвитком механізмів освітнього аудиту, варто відзначити С. Белову, Ю. Бикова, О. Єрмолаєва, О. Мазурика, В. Прохорова, Дж. Роджерсона, Ю. Рубіна, О. Фролову, С. Шевченко та ін. В їхніх наукових доробках досліджуються складові елементи, функції та стандарти освітнього аудиту, зазначаються цілі й можливості його проведення, а також наголошується на необхідності впровадження та розширення практик аудиту в освітніх установах. Однак запропоновані деякими вченими варіанти проведення освітнього аудиту в основному фокусуються на стандартах якості, при цьому дещо нівелюючи оцінку задоволеності потенційних споживачів освітніх послуг. Практично не розглядається соціологічна складова освітнього аудиту, що істотно обмежує можливість освітнього аудиту як механізму діагностики та управління.

Мета дослідження – актуалізація соціологічних досліджень у рамках проведення

освітнього аудиту вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі стрімким поширенням процесів глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти в світі, актуалізується необхідність оцінювання її якості й громадської акредитації вищих навчальних закладів, окремих напрямів підготовки та спеціальностей. У багатьох розвинутих країнах світу відповіддю на ці запити стає проведення освітнього аудиту ВНЗ на різних рівнях та з використанням різноманітних стандартів. Як свідчить аналіз закордонної практики, наразі освітній аудит набуває активного поширення у США, Франції, Німеччині, Греції та Швеції, Росії, Китаї та ін.

Не може стояти осторонь цих процесів і Україна. Необхідність проведення заходів для підвищення якості освіти, що є альтеративними державній акредитації, постає найбільш актуальним напрямом у сучасних реаліях розвитку країни. У зв'язку із цим імплементація міжнародного досвіду освітнього аудиту та його суттєва адаптація для національної практики виявляється найбільш вдалою відповіддю на запити підвищення соціальної відповідальності та якості функціонування вищої школи.

Освітній аудит визначається нами як комплекс методів діагностики функціонування освітньої установи на основі уніфікованих стандартів і показників, доповнений низкою соціологічних досліджень [2, с. 292]. Даний вид діагностики може мати внутрішній та зовнішній характер. У той же час він є комплексною соціальною технологією, у результаті впровадження якої досягається поставлена мета (діагностика ВНЗ та підвищення якості послуг) і змінюється об'єкт впливу (якісно нове функціонування ВНЗ).

Серед завдань освітнього аудиту вищої школи слід відзначити такі: підвищення якості вищої освіти; гарантування всім учасникам освітнього процесу та споживачам послуг вільного доступу до надійної інформації; у разі виявлення невідповідності прийнятим нормам і стандартам – надання негайних пропозицій ВНЗ та рекомендацій щодо підвищення якості навчальних програм і стандартів; підтвердження звітності ВНЗ перед суспільством за використання наданих йому ресурсів з різних джерел тощо [6].

Для визнання міжнародними партнерами, освітній аудит в Україні повинен ґрунтуватися як на національних освітніх стандартах і законах, так і на принципах «загального управління якістю» (Total Quality Management, TQM), вимогах до систем менеджменту якості Міжнародної організації зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO) і стандартах європейської асоціації гарантії якості вищої освіти (ENQA) [5; 7]. Використання даних стандартів спрямоване, у першу чергу, на аналіз документації та освітніх про-

цесів ВНЗ з метою виявлення відповідностей / невідповідностей реального стану справ заявленим стандартам. Після проведення діагностики замовникам подається висновок (звіт), в якому аудиторі окреслюють сфери, які потребують першочергового коригування або уваги з боку керівництва. Якщо ж особливих невідповідностей виявлено не було, ВНЗ отримує сертифікат, що підтверджує якість його роботи [4, с. 272]. Такими є стандартні умови та алгоритм проведення освітнього аудиту. Однак для розширення одержуваної під час аудиту інформації, підвищення ефективності аудиту та роботи агентств доцільним видається додавання комплексних соціологічних досліджень до алгоритму освітнього аудиту.

На підтримку даної тези звернемося до результатів дослідження, проведеного автором та Центром соціального аудиту в січні 2013 – березні 2014 рр. Вибіркова сукупність складала 608 студентів (методом основного масиву були опитані студенти 4-5-х курсів навчання напрямів підготовки «соціологія», «соціальна робота», «менеджмент», «право» та ін.) та 92 викладачі, які були залучені до їх підготовки. Дослідження проводились у Чернігівському державному політехнічному університеті, Харківському соціально-економічному інституті, Львівському національному університеті імені І. Франка та Донецькому державному університеті управління. Метод збору даних – анкетування. Отримані дані є об'єктивними для формування думки про якість освітніх послуг, оскільки респонденти практично пройшли весь цикл їх отримання. Студенти визначали, якою мірою їх влаштовують функціонування й забезпечення різних елементів освітнього процесу, а також наскільки кожен з елементів є важливим для них як для майбутніх фахівців. Особливої уваги потребує інформація, яка була відзначена респондентами як «не влаштовує», але «важливо». Утім, чим більше студентів давали таку оцінку з того чи іншого питання, тим вище оцінюється важливість проведення покращень у цій сфері. За блоками питань були вираховані індекси й ранги.

Межами зміни індексу є значення від -1 до +1. Таким чином, значення індексу, що прагне до +1, означає задоволеність, а до -1 – незадоволеність. Показник, близький до 0, говорить про приблизно рівну задоволеність і незадоволеність. Індекс набуває максимального значення рівного +1, коли всі респонденти задоволені освітніми послугами, і набуває мінімального значення рівного -1 відповідно, коли незадоволеність досягає найвищого рівня. У рамках проведеного дослідження були розраховані індекси задоволеності та індекси важливості складових елементів якості надаваних освітніх послуг.

Освітні послуги, що надаються ВНЗ, були умовно поділені на 7 блоків: професіоналізм

викладачів, професіоналізм студентів, позанавчальна робота зі студентами, зміст навчального процесу, зміст освітніх послуг, проведена на кафедрі практика та забезпечення навчального процесу. До кожного з цих блоків входили структурні елементи якості освітніх послуг, оцінка яких студентами дала змогу виявити проблемні моменти, що потребують подальшого вдосконалення. Найбільш цікаві результати дослідження представлені нижче, їх аналіз дозволить розкрити необхідність застосування соціологічних досліджень у механізмі освітнього аудиту.

Отже, сукупність елементів, що відображають зміст навчального процесу були досить високо оцінені студентами, за кожним елементом індекс задоволеності перевищує показник 0,31. У забезпеченні навчального процесу незадовільним моментом постає доступ до комп'ютерної техніки та мережі Інтернет (I -0,8). Також, як дещо проблемні, були позначені такі елементи, як: зручність навчальних аудиторій, методичне забезпечення та допомога в організації самостійної роботи. Цікавою видається співставлення індексів важливості та задоволеності – зазначені елементи, що потребують суттєвих поліпшень, відзначаються студентами як досить важливі й такі, що впливають на якість освітнього процесу (див. рис. 1).

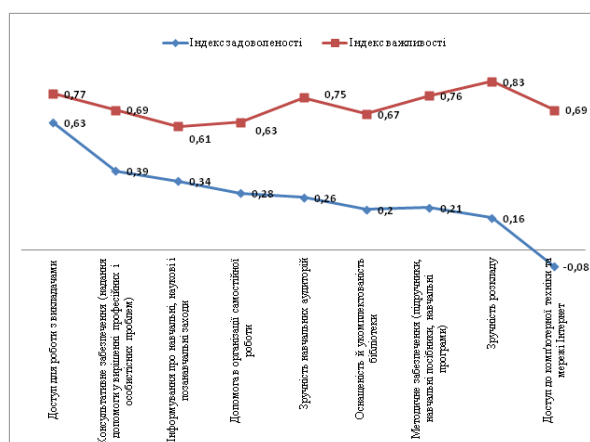

Рис. 1. Показники індексів задоволеності та важливості різних елементів освітнього процесу блоку «Забезпечення навчального процесу».

Професіоналізм викладачів досліджуваних ВНЗ, на думку переважної більшості студентів, знаходиться на досить високому рівні. Найвищу оцінку отримує наукова ерудованість і знання навчального предмета (I 0,76). Це свідчить про достатньо високу ефективність праці викладачів. У ставленні до власного професіоналізму студенти визначили своїми сильними сторонами соціальну адаптивність і вміння працювати в команді. При цьому досить низько оцінюється власне вміння вирішувати прак-

тичні та професійні завдання (I 0,27) і вміння проводити наукові дослідження (I 0,18). Як ми бачимо на рисунку 2, ці критерії респонденти зазначають як достатньо важливі. Тобто, ми простежуємо протиріччя між усвідомленням студентами важливості зазначених складових та їх наявним рівнем.

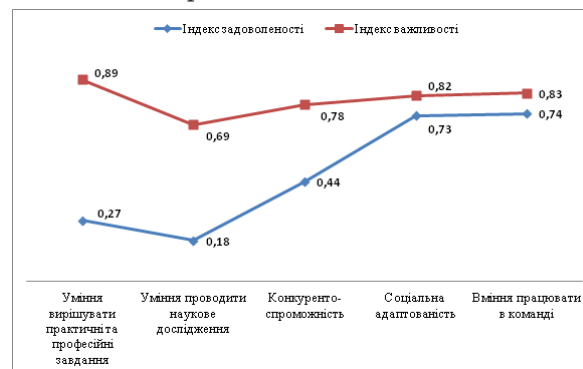

Рис. 2. Показники індексів задоволеності та важливості різних елементів освітнього процесу блоку «Професіоналізм студентів».

Різними елементами позанавчальної роботи задоволена більшість студентів, практично за кожним критерієм індекс задоволеності перевищує 0,19. У випадку із цим блоком питань помітний суттєвий відсоток респондентів, які не вважають важливими для себе складові елементи позанавчальної роботи (спорт, дозвілля, культурно-масова робота та ін.), тобто, на думку студентів, ці елементи досить опосередковано впливають на якість освітніх послуг.

Оцінка складових, які входили до блоку «зміст освітніх послуг», дозволила визначити елементи, які вимагають оптимізації. Так, додаткові заняття з предметів не задовольняють 41,6% – індекс за елементом 0,17. Стурбованість у студентів викликає розподіл годин між дисциплінами та формами проведення занять (I 0,26).

Сильними сторонами були визначені наявні на кафедрах спеціальності та форми навчання (очна, заочна) – (I 0,71) і (I 0,68) відповідно. Елементи освітнього процесу, які стосуються змісту та форм проведення лекцій і семінарів, в основному задовольняють більшість респондентів. У випадку з практикою, що проводиться вишами, були позначені наступні проблемні моменти: надані бази практики та її зміст. При цьому практика, на думку абсолютної більшості студентів, є важливою складовою надання освітніх послуг.

За кожним блоком елементів, що входять у забезпечення якості освітніх послуг, був порохований сумарний індекс, який відображає загальну картину задоволеності за кожним із блоків, які складають якість освітніх послуг (див. рис. 3).

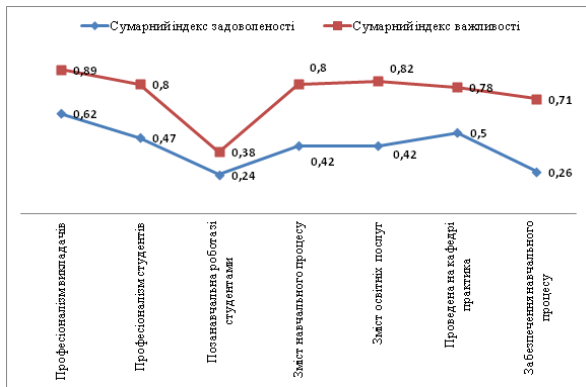

Рис. 3. Показники сумарних індексів задоволеності та важливості різних блоків освітнього процесу.

Таким чином, ми бачимо, що найвищі показники отримує блок елементів освітнього процесу, який стосується професіоналізму викладачів, а найнижчі – елементи, що входять у забезпечення навчального процесу та познавчальну роботу зі студентами.

При тому, що професіоналізм викладачів був оцінений респондентами вкрай високо, деякі професійні навички, за результатами дослідження, вимагають поліпшення. Так, на думку студентів, приблизно тільки половина викладачів спонукають студентів самостійно мислити й не залишають без уваги питання студентів. Кількість викладачів, які використовують різноманітні форми і прийоми навчання та вміють створити цілісне уявлення про предмет і викликати до нього інтерес, становить менше половини від усього професорсько-викладацького складу (I -0,03). Схожа ситуація з кількістю викладачів, які вміють викликати інтерес до предмета, показати необхідність і важливість його вивчення – I 0,08 (див. рис. 4). Слід зазначити, що ці показники віддзеркалюють проблеми не тільки одного ВНЗ – це загальноукраїнська проблема, яку слід розглядати як досить вагомую у впливі на якість освітніх послуг, що надаються вишами.

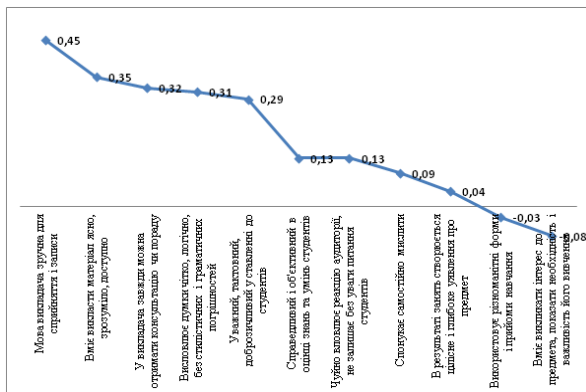

Рис. 4. Відповіді респондентів на запитання

ня: «Приблизно оцініть відсоток викладачів на кафедрі, які володіють наступними професійними педагогічними навичками: ...»

Що стосується загальної оцінки діяльності кафедр у досліджуваних університетах, отримуємо наступну картину: 68,8% студентів, швидше за все, повторили б вибір кафедри, якби їм довелося вирішувати, куди знову вступати. Тільки у 61,5% респондентів очікування від навчання виправдалися. Імовірно, це пов'язано з усвідомленням проблем майбутнього працевлаштування за фахом – 66,2% опитаних висловилися за те, що роботу за фахом буде знайти досить важко. При цьому 66,8% респондентів зазначили, що не відчувають підтримки кафедри у працевлаштуванні за фахом.

Після комплексного соціологічного опитування студентів, другою необхідною соціологічною складовою освітнього аудиту, на наш погляд, є робота з професорсько-викладацьким колективом. Для ілюстрації актуальності даної складової наведемо результати опитування викладачів досліджуваних ВНЗ – 92 респонденти. Так, учасникам дослідження пропонувалося заповнити опитувальний лист, що містив три розділи. У першому розділі респондентам необхідно було оцінити важливість (неважливість) різних напрямків діяльності ВНЗ. У другому розділі були наведені твердження, що характеризують ці ж напрямки університетської діяльності, поточний стан яких також варто оцінити за ступенем згоди (незгоди). Кожне з 48 положень першого розділу анкети було погоджено з одним із 48 положень її другого розділу. Отримані результати дозволили виявити сильні й слабкі сторони в діяльності ВНЗ, а також визначити найбільш важливі аспекти для управлінського впливу й змін (див. табл. 1).

Таблиця 1

Слабкі та сильні сторони функціонування ВНЗ за опитуванням викладачів

Слабкі сторони (напрямки для першочергових змін)	Сильні сторони
Наявність системи заохочення працівників	Лояльне ставлення керівництва ВНЗ до співробітників та викладачів
Поліпшення умов праці працівників	Наявність системи підвищення кваліфікації працівників
Адекватне фінансове забезпечення діяльності ВНЗ	Доступність інформації про ВНЗ для всіх зацікавлених осіб та організацій
Наявність ефективної системи оцінки працівників на місцях	Рівні можливості при прийомі на роботу до ВНЗ для чоловіків і жінок, представників різних релігій і національностей

Використання ідей і пропозицій усіх зацікавлених сторін	Донесення керівництвом стратегії розвитку ВНЗ до кожного працівника
Наявність процесу контролю фінансових ризиків	Аналіз результатів державних перевірок та інспекцій
Аналіз ступеня задоволеності працівників діяльністю керівництва	Делегування повноважень від керівництва до компетентних працівників
Аналіз затребуваності клієнтами освітніх послуг ВНЗ	Наявність спеціальних структурних підрозділів, відповідальних за окремі процеси діяльності ВНЗ
Аналіз ефективності використання площ та обладнання	Аналіз заяв і скарг громадськості
Наявність унікальної концепції розвитку ВНЗ	Аналіз відносин з партнерами
Аналіз залученості працівників до діяльності ВНЗ	
Аналіз взаємодії ВНЗ з місцевим співтовариством	
Облік прихильності клієнтів ВНЗ, аналіз додаткових послуг студентам, абітурієнтам	

Таким чином, отримані результати дозволили окреслити сильні та слабкі сторони діяльності ВНЗ, що були б поза фокусом освітнього аудиту, що заснований тільки на освітніх стандартах.

Третій розділ дослідження думки викладачів був спрямований на вивчення їх задоволеності різними критеріями роботи ВНЗ, отримані результати дозволили виявити аспекти, що вимагають істотних змін з боку керівництва для оптимізації й поліпшення роботи. Згідно з отриманими результатами, найбільшу незадоволеність у викладачів викликають такі моменти: оснащеність і укомплектованість бібліотеки I 0,11; соціальна й матеріальна підтримка I -0,02; мотивація та заохочення викладачів I -0,09 та оплата праці I -0,033

Висновки. Отже, отримані результати соціологічного дослідження доводять доцільність використання соціологічних методик у рам-

ках проведення освітнього аудиту ВНЗ. Тобто, застосування міжнародних та національних стандартів якості для оцінки та співставлення документації і процесів функціонування організації є невід'ємною складовою аудиту. Однак, соціологічні дослідження, як ми бачимо, дозволяють отримати показники, що не входять до стандартів, але постають дуже важливими для отримання комплексної інформації щодо оцінки ефективності функціонування ВНЗ.

Наведені результати дослідження навмисно подані в загальному вигляді, без розгляду окремого ВНЗ та досліджуваних кафедр, оскільки власниками інформації, отриманої в результаті проведення освітнього аудиту, є сам замовник, тобто керівництво ВНЗ. Отримана інформація щодо особливостей функціонування організації та її підрозділів може бути використана для вирішення виявлених проблемних моментів та потім розташована на сайті ВНЗ для підтвердження своєї соціальної відповідальності за якість надаваних освітніх послуг.

Слід зазначити, що перші спроби проведення освітнього аудиту на основі соціологічних досліджень були проведені за участю автора в Донецькому державному університеті управління. Отримані результати були високо оцінені керівництвом кафедр і ВНЗ та брались до уваги при прийнятті управлінських рішень щодо коригувальних дій за висновками проведеного аудиту. Базисом проведеного освітнього аудиту послугувало написання та видання у співавторстві з О.В. Мазуриком методичного посібника «Аудит якості підготовки фахівців на випускаючій кафедрі ВНЗ: Методика проведення внутрішнього освітнього аудиту» [1].

Отже, використання в українському освітньому просторі дієвих механізмів освітнього аудиту є вже сьогоденним надбанням, однак постає ряд проблемних запитань стосовно законодавчого закріплення освітнього аудиту в Україні, поширення та подальшої апробації його інструментарію для підвищення якості вищої освіти. Таким чином, була актуалізована соціологічна складова освітнього аудиту ВНЗ, яка дозволяє суттєво розширити обсяг і якість отриманої інформації, що, у свою чергу, позитивно впливає на ефективність коригувальних дій на основі аудиту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аудит якості підготовки фахівців на випускаючій кафедрі ВНЗ: Методика проведення внутрішнього освітнього аудиту [Текст]. / Уклад. О.В. Мазурик, В. В. Горбов. – Донецьк: ЦСА, 2013. – 24 с.
2. Горбов В.В. Освітній аудит як соціальна технологія діагностики та управління ВНЗ [Текст] / В.В. Горбов, О.В. Мазурик // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДонДУУ. Сер. «Соціологія». – Донецьк: ДонДУУ, 2012. – Т. XIII, вип. 257. – С. 287-295.
3. Шевченко С.О. Впровадження освітнього аудиту як інструменту державно-громадського механізму управління якістю вищої освіти [Текст] / С.О. Шевченко // Університетські наукові записки, 2009. – № 2 (30). – С. 321-327.
4. Горбов В.В. Социологические основы проведения образовательного аудита вуза / В.В. Горбов [Электронный ресурс] // Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice Moldova 2014. – С. 267-276. – Режим доступа: http://iiesp.asm.md/wp-content/uploads/2010/12/4246_Revista_Filosofie-Sociologie-3.pdf.

5. Международный стандарт ISO 9000-1-94. Общее руководство качеством и стандарты по обеспечению качества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.dbn.at.ua/load/11-1-0-32.
6. Свод правил и нормативов по гарантии качества и стандартам высшего образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.Akkork.ru/20043.
7. Стандарты и рекомендации для гарантии качества высшего образования в европейском пространстве [Текст] // Аккредитация в образовании. – Йошкар-Ола, 2008. – 58 с.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2015

REFERENCES:

1. Audyty yakosti pidhotovky fakhivtsiv na vypuskayuchiy kafedri VNZ: Metodyka provedennya vnutrishn'oho osvith'oho audytu (Audit of quality of preparation of specialists on the issuer of the Department of higher education: Methodology of educational audit). – Donets'k: 2013. – 24 p.
2. Gorbov V. V. Osvitniy audyt yak sotsial'na tekhnolohiya diahnozyky ta upravlinnya (Educational audit as a social technology for the diagnosis and management of higher education). Suchasni suspil'ni problemy u vymiri sotsiologiyi upravlinnya: Zbirnyk naukovykh prats' DonDUU. T. XIII. no. 257, Seriya «Sotsiologiya». – Donets'k, 2012. – p. 287-295.
3. Shevchenko S. O. Vprovadzhennya osvith'oho audytu yak instrumentu derzhavno-hromads'koho mekhanizmu upravlinnya yakisty vyshchoyi osvity (The implementation of educational audit as a tool of public-public mechanism of quality management in higher education). *Universytet • s'ki naukovy zapysky*, 2009. – №2 (30). – p. 321-327.
4. Gorbov V.V. Sotsiologicheskie osnovy provedeniya obrazovatel'nogo audita vuza. (Sociological foundations of the educational audit of the University) *Revista de Filosofie, Sociologie si Stiinte Politice Moldova* 2014. – Mode of access: http://iiesp.asm.md/wp-content/uploads/2010/12/4246_Revista_Filosofie-Sociologie-3.pdf. p. 267-276
5. Mezhdunarodniy standart ISO 9000-1-94. Obschee rukovodstvo kachestvom i standarty po obespecheniyu kachestva (International standard ISO 9000-1-94. Overall management of quality and standards quality assurance). – Mode of access : www.dbn.at.ua/load/11-1-0-32
6. Svod pravil i normativov po garantii kachestva i standartam vyisshego obrazovaniya (A set of rules and standards for quality assurance and standards in higher education). – Mode of access: www.Akkork.ru/20043.
7. Standarty i rekomendatsii dlya garantii kachestva vyisshego obrazovaniya v evropeyskom prostranstve. (The standards and guidelines for quality assurance in higher education in the European space). Yoshkar-Ola: *Akkreditatsiya v obrazovanii*, 2008. 58 p.

Горбов Владислав Володимирович – аспірант
Київський національний університет ім.Т.Шевченка
Адреса: 03680, м. Київ, пр. Академіка Глушкова, 4Д
E-mail: vladssa@yandex.ru

Gorbov Vladislav Vladimirovich – postgraduate
T. Shevchenko national university of Kyiv
Address: 4D, Akademik Hlushkov Av., Kyiv, 03680, Ukraine
E-mail: vladssa@yandex.ru